

Тиждень десятий

Знайомимося з лісовим царем

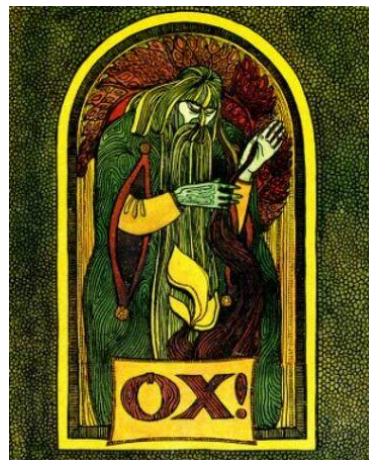
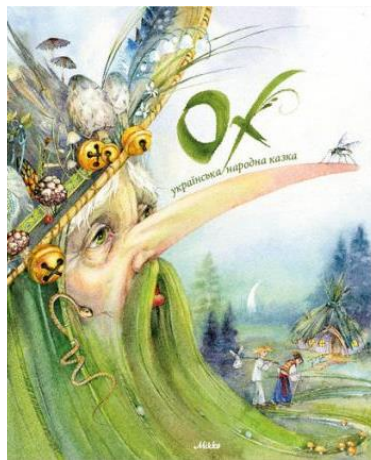
Цього тижня ти дізнаєшся:

- Чи може народна казка чогось навчити сучасних дітей?
- Як в іменниках відрізнити власну назву від загальної?
- Чому існують варіанти тієї самої казки?
- Як рима впливає на вибір слів у вірші?
- Чим особливий текст-міркування?

Пишімо

1.

Розглянь обкладинки різних видань тієї самої казки. Поміркуй, чи той самий персонаж зображений на ній. Запиши 5 – 6 речень з поясненням, яка з обкладинок тобі сподобалась більше і чому. Перевірй орфограми, які траплятимуться в словах!

Дізнайся, який вибір зробили твої однокласники й однокласниці.

4.

Заверши речення, записуючи відповідні слова з довідки.

Ледачий		пересипає	просо.
Зелений			хлопця.
	хорт	піймав	
	царівна		перстень.
Гранатовий		розсипався	
	цар		весілля.

Довідка: добрий, підняти, син, молодий, повести, лисиця, справляти, пшоно, Ох.

Чому довелося змінювати слова?

До якої частини мови належать слова кожного стовпчика?

Чому прикметник **добрий** можна поєднати зі словом **хорт** і зі словом **цар**? Які лексичні значення має це слово?

Творімо

5.

Прочитай діалог персонажів казки «Ох!» і поміркуй, які емоції відчували вони під час розмови та як себе поводити. Чи можуть люди боятися лісового царя? Чому?

От сідає батько на пенюк та:

— Ох! Як же я втомився! — каже.

Тільки це сказав, аж з того пенюка — де не взявся — вилазить такий маленький дідок, сам зморщений, а борода зелена аж по коліна.

— Що тобі, — пита, — чоловіче, треба од мене?

Чоловік здивувався: де воно таке диво взялося? Та й каже йому:

— Хіба я тебе кликав? Одчепись!

— Як же не кликав, — каже дідок, — коли кликав!

— Хто ж ти такий? — пита чоловік.

— Я, — каже дідок, — лісовий цар Ох. Чого ти мене кликав?

— Та цур тобі, я тебе і не думав кликати! — каже чоловік.

— Ні, кликав, ти сказав: Ох!

— Та то я втомився, — каже чоловік, — та й сказав: ох!

Розіграйте в парі перед глядачами цей діалог, щоб уявити, якими могли

бути емоції та поведінка чоловіка й лісового царя. Обговоріть із глядачами, чи вдалося тобі зобразити емоції свого персонажа.

Пишімо

6. На основі обговорення театралізації «Зустріч з Охом» заповни відповідні колонки в таблиці.

Репліка	Емоції, почуття	Жести, міміка, дії
- Ох! Як же я втомився!		
- Що тобі, чоловіче, треба од мене?		
- Хіба я тебе кликав? Одчепись!		
- Як же не кликав, коли кликав!		
- Хто ж ти такий?		
- Я - лісовий цар Ох. Чого ти мене кликав?		
- Та цур тобі, я тебе і не думав кликати!		
- Ні, кликав, ти сказав: Ох!		
- Та то я втомився, та й сказав: ох!		

Досліджуймо

7. А. Прочитай назви професій і підкресли ті, які були згадані в казці «Ох!».

Бондар, кравець, мірошник, бортник, гончар, коваль, стельмах, гутник, кушнір, швець, кожум'яка.

Поясни, чим займаються ці фахівці. За потреби користайся тлумачним словником. Для кожної з професій придумай піктограму та запиши її в хмарі.

Чи існують ці професії в наш час? Чому деякі професії зникають і з'являються нові?

Доведи, що записані слова є іменниками. Добери до кожної назви професії прикметник та запиши за зразком утворені сполучення.

Зразок: вправний бондар.

Чи відомі тобі люди, прізвища яких пов'язані з назвою професії? Запиши декілька таких прізвищ. Яка відмінність є в написанні назви професії та прізвища?

Серед іменників є загальні та власні назви.

Загальні назви – це назви однорідних предметів (одяг, взуття, кожум'яка).

Власні назви – це індивідуальні назви, що виділяють предмет серед однорідних (Україна, Київ, Кожум'яка). Власні назви завжди пишемо з великої літери.

Б. Прочитай уривок з казки та поміркуй, де слово **ох** є вигуком, а де – іменником. Підкресли олівцями різного кольору різні частини мови. Над вигуком напиши *виг.*, а над іменником – *ім.* Чому цей іменник пишемо з великої літери? Визнач відмінок цього іменника.

Як вийшов рік, батько йде за сином. Прийшов у той ліс до того пенька обгорілого, сів та:

— Ох!

Ох і виліз з того пенька та й каже:

— Здоров був, чоловіче!

— Здоров, Ох!

— А чого тобі треба, чоловіче? — пита Ох.

— Прийшов, — каже, — за сином.

— Ну, йди, як пізнаєш — бери його з собою, а не пізнаєш — ще рік служитиме.

Чоловік і пішов за Охом.

Дискутуймо

8.

Перейди за посиланням і послухай казку «Ох!», яку розповідає

Сашко Лірник <https://www.youtube.com/watch?v=1Kvz7xW-DLA>

Що змінив у казці Сашко Лірник? Що він додав, а що скоротив?

З якою метою у свою розповідь він додає жартівливі фрази, яких немає в тексті народної казки?

З яким настроєм Сашко Лірник розповідає казку?

Творімо

9.

11.

Чи є в казці персонажі, яким ти співчуваєш або яких засуджуєш? Поясни чому, наведи приклади з тексту.

Як перевірити орфограми, що трапилися в тексті?

Читаймо

12.

Леся Українка говорила: «Чи знаєте ви, що я люблю казки й можу їх вигадувати мільйонами...». Прочитай уривок з твору Лесі Українки «Казка про Оха-чародія» з олівцем руках. Підкресли те, що нового в цьому уривку розповідає поетеса про Оха та його помешкання в порівнянні з народною казкою.

Казка про Оха-чародія (уривок)

В тридев'ятім славнім царстві,
де колись був цар Горох,
є тепер на господарстві
мудрий пан, вельможний Ох.

Сам той Ох на корх заввишки,
а на сажень борода,
знає край і вдовж, і вширшки,
і кому яка біда.

Чи хто правий, чи неправий,
чи хто прийде сам, чи вдвох,
—
всіх приймає пан ласкавий,
тільки треба мовить: "Ох!"

На зеленому горбочку
спершу він людей приймав,
потім сів у холодочку,
звідти голос подавав.

Під землею ж там — палати,
де вольможний Ох сидить,
гарні, пишні кімнати,
срібло-злото скрізь ряхтить;

дорогії самоцвіти,
наче зорі, миготять,
скрізь заморські дивні квіти,
по клітках пташки сидять;

золотії грають рибки
в кришталевих скриньочках;
і ведмеді ходять дибки
в рукавичках, жупанках.

Враз тебе там обморочать
блиск і пахоці міцні,
попугаї заторочать
приказки якісь дивні.

<p>А як з ранку та й до ранку стали люди обридять, Ох зробив собі землянку, Оха більше не видать.</p> <p>Але хто те місце знає, де трухлявий пен ь і мох, той приходить і волає або й тихо каже: "Ох!"</p> <p>Хоч би навіть ненароком теє "ох!" промовив ти, знай, що вилізе те боком, — воріття вже не знайти!</p> <p>Бо затягне з головою трясовиця мохова і з душею ще живою під землею похова.</p>	<p>І безглузді очі втупить в тебе рибка, мов чига... Тут ведмедів гурт обступить, кожен лапу простяга, —</p> <p>той бере тебе за руку, той торкає за плече; боронь боже ворухнутись! — кров одразу потече.</p> <p>Бо крізь білі рукавички враз проб'ються пазурі гачкуваті, мов гаплички, — так і вп'ються, мов щурі.</p> <p>Тож, коли вже раз попався, — наче в пастку бідна миш, — то сиди, мов прикувався, не рушай, мовчи та диш!</p>
--	---

❖ *Дізнайся, чи є в шкільній бібліотеці твір Лесі Українки «Казка про Оха-чародія», і за бажанням прочитай його.*

Досліджуймо

13.

А. Знайди в «Казці про Оха-чародія» речення, у яких трапилися ці слова, та поясни їхнє лексичне значення. У разі труднощів звертайся до тлумачного словника

Вельможний, корх, сажень, волати, трясовиця, палати, ряхтіти, самоцвіти, жупанок, чига.

Чи всі слова вдалося пояснити?

Б. Знайди та випиши всі римовані слова до слова **Ох**, які поетеса використала в даному уривку.

Ох - _____

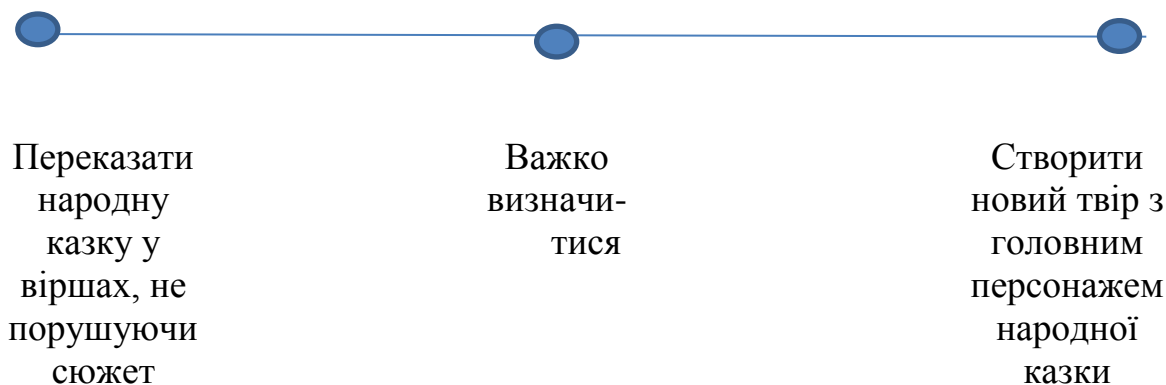
Чи згадувався в народній казці цар Горох? Чому його згадала Леся Українка? Як рима впливає на вибір слів у вірші?

Дискутуймо

14.

Чи можна з наведеного уривка здогадатися, якими могли бути наміри в поетеси при створенні «Казки про Оха-чародія»? Свою думку познач на шкалі і наведи аргументи на її захист.

Якими могли бути наміри поетеси?

Досліджуймо

15.

А. У трьох строфах уривку від слів «Під землею ж там...» до слів «в рукавичках, жупанках» знайди та випиши 3 прикметники, які за вимовою та написанням відрізняються від того, як вони звучать і пишуться в нехудожніх текстах.

Чим можна пояснити бажання поетеси використати саме таку форму слова?

Б. В останніх чотирьох строфах знайди та підкресли всі порівняння, які вигадала поетеса. Який настрій викликають у читача такі порівняння?

Пишімо

Як можна перевірити орфограми, що трапилися у твоєму записі?
Прочитай написаний твір однокласникам. За потреби відредагуй його.

Пригадаймо

1. Що корисного в народній казці для сучасних дітей?
2. Чим відрізняється власна назва від загальної?
3. Як виникають різні варіанти тієї самої казки?
4. У який спосіб ми добираємо рими?
5. Як побудувати текст-міркування?

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

Internews
Local voices. Global change.

Академія Української Преси

Виготовлення цього тижневого кейсу стало можливим завдяки фінансовій підтримці Агентства США з міжнародного розвитку (USAID), що була надана через проект «Медійна програма в Україні», який виконується міжнародною організацією Internews. Ця програма зміцнює українські медіа та розширює доступ до якісної інформації. Зміст матеріалів є виключно відповідальністю громадської організації «Академія української преси» та не обов'язково відображає точку зору USAID, уряду США та Internews.